

Povzetki

Vpliv disfunkcije senzorne integracije na razvoj multisenzorike govora

Matea Hotujac Dreven

V trenutku, ko fetus prvič začuti gibanje materinega telesa, se začne nadvse zapleten proces razvoja nevroloških poti, ki vplivajo na razvoj multisenzorične percepcije oziroma na razvoj senzorne integracije. Multisenzorična percepcija poteka v skorji velikih možganov, in sicer na treh ravneh: na primarni ravni oziroma na somatosenzoričnem območju, na sekundarni ravni ali multimodalnem območju in na terciarni ravni. Terciarno območje je zadnji asociativni center, v katerem se oblikujejo razumevanje, mišljenje in jezik kot prostorsko perceptivni oziroma spacioceptivni pojav. Prav zaradi tega lahko rečemo, da je govor multisenzoričen. Različne stopnje nepravilnega delovanja teh območij lahko povzročijo vrsto motenj, od težkih (nerazvit govor) do lažjih (manjše težave pri artikulaciji).

Ključne besede: nevrnske poti, možgani, multisenzorična percepcija, senzorna integracija, razvoj govora.

Skrb za govor v vrtcu

Maja Višček

Predšolsko obdobje je za razvoj govora najpomembnejše. V tem obdobju lahko zato vzgojitelji in starši pomembno prispevajo k razvoju na govorno-jezikovnem področju. Kurikulum za vrtce definira tako cilje kot vlogo vzgojitelja v pedagoškem procesu na področju jezika, katerega del je tudi govor. Med samo analizo govorno-jezikovnih ciljev in evalvacijo načrtovanih dejavnosti s slikanico brez besedila se mi je zastavljalo vprašanje, kakšno mesto ima v predšolskem obdobju interpretativni govor in kje v kurikulumu je mogoče zaslediti njegove prvine.

Ključne besede: predšolska vzgoja, kurikulum, spodbujanje govorno-jezikovnega razvoja, (interpretativni) govor.

Komunikacijski potenciali lutke kot spodbuda za učenje govora

Helena Korošec

Lutka s svojimi odnosnimi, jezikovnimi in animacijskimi potenciali navdihuje, motivira in poveže otroke za sodelovanje ter ustvarjanje različnih oblik interakcij in kontekstov, v katerih raziskujejo razsežnosti jezika. Lutkovni lik in njegova zgodba otroka čustveno,

doživljajsko in miselno motivirata za dejavnosti in učenje ter ustvarjanje različnih in nepričakovanih načinov za uporabo jezika in komunikacijo. Posredna komunikacija z lutko ustvarja igrivo in sproščeno učno okolje, ki otroka spodbudi, da aktivno vstopi v lutkovno zgodbo, sam postane del te zgodbe, jo spreminja ali nanjo vpliva in tako na več komunikacijskih ravneh izraža čustva ter svoj odnos do sveta. Likovna, gibalna in glasovna stilizacija lutkovnega lika otroku omogočajo pot in razvoj od nebesednih simbolnih znakov do bogatega jezikovnega izražanja.

Ključne besede: lutka, posredna komunikacija, simbolni jezik, zgodba.

Razvijanje govora v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovne šole

Jasna Jožef

Govorjenje je najpomembnejša sporazumevalna zmožnost, ki jo razvijamo v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju, zato učni načrti tako za slovenščino kot za druge predmete upoštevajo znanstvena dognanja o razvoju govora. Pri tem, kako bo pri učencih potekalo opismenjevanje in s tem razvijanje govora v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju, imajo veliko vlogo učitelji. Na podlagi anketnega vprašalnika za učitelje bomo prikazali, s katerimi dejavnostmi učitelji razvijajo govor pri učencih in kakšni so učinki teh dejavnosti.

Ključne besede: razvijanje govora, prvo vzgojno-izobraževalno obdobje, motivacija, socialne zvrsti jezika, načini razvijanja govora.

Možnosti za razvijanje govorjenja učencev v 1. in 2. triletju osnovne šole

Alenka Rot Vrhovec

Temeljni cilj jezikovnega pouka slovenščine je uravnoteženo razvijanje vseh štirih sporazumevalnih dejavnosti, tj. poslušanja, govorjenja, branja in pisanja. Kljub temu da govorjenje opredeljujemo kot naravno zmožnost, ga je treba načrtno in sistematično razvijati. Za učinkovitost omenjenega procesa je pomemben dejavnik učitelj. V prispevku bomo predstavili raziskavo, s katero smo preverjali, koliko priložnosti za govorjenje dobijo učenci med jezikovnim poukom v prvem in drugem triletju osnovne šole. S pomočjo rezultatov in ob upoštevanju predvidenih vzrokov zanje smo oblikovali priporočila, s katerimi želimo ozavestiti učitelje in bodoče učitelje o pomenu načrtnega razvijanja govorjenja ter tako vplivati na izboljšanje poučevanja in posledično na razvijanje sporazumevalne zmožnosti učencev.

Ključne besede: 1. in 2. triletje OŠ, slovenščina, jezikovni pouk, sporazumevalna zmožnost, govorjenje.

Učim – torej govorim

Katarina Kejžar

V članku predstavljam pomen učiteljevega govora v procesu učenja. Vloga učitelja se je v zadnjih letih zelo spremenila. Dober učitelj danes v razredu uspešno navdušuje, usmerja, posluša, raziskuje. To počne s svojo strokovnostjo, razgledanostjo, kritičnim odnosom do družbe, pa tudi z zgledom, empatijo in govorom. V izobraževanju bodočih učiteljev znanju o govornih dejavnostih ni namenjenega dovolj poudarka in posledice so očitne. Učitelj, ki se ne zaveda moči svojega govornega nastopa v razredu, svojega govora ne analizira in mu ne posveča (dovolj) pozornosti, s čimer močno vpliva na neustrezen govor učencev in si hkrati otežuje pogoje za uspešno učenje. V prispevku osvetlim nekatere dejavnosti v procesu pouka, pri katerih je učiteljev odnos do govora ključnega pomena za uspešno in učinkovito delo. Zavedanje o vlogi govora je še posebno pomembno pri učiteljih začetnikih. Prispevek je hkrati refleksija o dolgoletnem opazovanju in poslušanju govora učiteljev na strokovnih izpitih, na različnih posvetih in simpozijih za učitelje ter ob mentorstvu študentom (bodočim učiteljem) na praksi.

Ključne besede: učiteljev govor, učenje, pouk, učenci.

Nekoč k retorju in gledališkemu igralcu – kam pa danes? (Poskus kritičnega pogleda na kurikularne umestitve govornega nastopa v okviru osnovnošolskega izobraževanja)

Janja Žmarvc

V prispevku bomo orisali problematiko pojmovanja, poučevanja in vrednotenja govornega nastopa kot učnega cilja in standarda v osnovnošolski vzgojno-izobraževalni vertikali. S pomočjo arheologije govornega nastopa v okviru retorične teorije ter zlasti njegove antične umeščenosti med javni govor in umetniško prakso gledališča bomo poskušali pokazati, kako je na osnovnošolski ravni pomembno sistematično vpeljevanje prvin govornega nastopa, ki temelji na retoričnih konceptih in upošteva načelo postopnosti govorni nastop primarno uvaja skozi njegovo nebesedno (performativno) komponento in ga šele v nadaljevanju nadgrajuje z vsebinskimi izhodišči. Kot tako koncipirana učna vsebina omogoča razvijanje zmožnosti suverena, premišljenega in avtentičnega javnega nastopanja.

Ključne besede: osnovna šola, govorni nastop, retorika, *actio*, antika.

Poučevanje govora v učnih načrtih za osnovno šolo, srednje šole in gimnazije

Simona Pulko

Prispevek predstavlja analizo poučevanja in učenja govora (splošnega govornega izobraževanja) pri predmetu slovenščina. Razvijanje sporazumevalne (tudi govorne) zmožnosti je eden od splošnih ciljev v vseh učnih načrtih na vseh stopnjah izobraževanja v učnih načrtih za pouk slovenščine. Analiza zajema Učni načrt za slovenščino v osnovni šoli iz leta 2011, Učni načrt za slovenščino v osnovni šoli iz leta 2018, ki bo v šolski praksi začel veljati 1. 9. 2019, Učni načrt za slovenščino v gimnazijah (splošnih, klasičnih in strokovnih) iz leta 2008 in Katalog znanja za slovenščino (SSI¹). V analizi bomo predstavili pregled, prisotnost poučevanja govora in strategije ter pristope za poučevanje govora v različnih učnih načrtih; ovrednotili bomo doslednost in kontinuiteto pri razvijanju govora ter posledično govorne zmožnosti.

Ključne besede: poučevanje govora, učni načrt, slovenščina, osnovna šola, gimnazija, katalog znanja.

Govorna interpretacija literarnega besedila v gimnaziji

Jožica Jožef Beg

Učitelj z govorno interpretacijo besedila pri pouku književnosti ustvarja estetsko situacijo, dijake motivira za nadaljnje delo in jim hkrati predstavlja bralni zgled. Zanimalo nas je, kako je poučevanje govorne interpretacije umeščeno v učni načrt, predmetni izpitni katalog za slovenščino ter učbenike za jezik in književnost v gimnaziji. Z raziskavo, v katero sta se vključila 202 udeleženci, smo preverili opažanja gimnazijcev o poučevanju govorne interpretacije pri pouku književnosti, kako pomembna se zdi govorna interpretacija besedila njim samim, kako se pripravljajo nanjo in kako se počutijo med nastopom v razredu.

Ključne besede: interpretativno branje, interpretativno govorjenje na pamet, poučevanje govorne interpretacije, dijakova priprava na govorno interpretacijo, gimnazija.

Kultura govorne besede

Darinka Marc, Katarina Torkar Papež

Na Gimnaziji Poljane izbirne ure retorike v tretjem letniku potekajo od šolskega leta 2004/2005 dalje. Gre za vaje štirih temeljnih sporazumevalnih dejavnosti: poslušanja,

1 SSI – Srednje strokovno izobraževanje.

govorjenja, pisanja in branja, spremlja pa jih urjenje zmožnosti kritičnega presojanja in argumentacije. Ob aktualnih, zvrstno in vsebinsko različnih besedilih dijaki presojujejo sporočila, se do njih opredeljujejo in tvorijo svoja stališča. Do tehtnosti lastnih trditev jih vodijo koraki Toulminovega modela utemeljevanja dejstev, razlaganja in sklepanja, pri čemer nujno upoštevajo zadržke in približke. Pisna priprava je obvezen del govornega nastopa. V njej dijak pokaže smiselno odbiranje virov, iz katerih črpa snov za svoja stališča, in zmožnost jedrnatega ter zaokroženega opredeljevanja. Priprava na izrekanje oz. javno nastopanje sledi kot zaključna faza tvorjenja besedila. Kulturo govornih besed utrjujemo z vajami zvočnih prvin govora, predvsem z vajami za pravilno izreko glasov standardnega jezika. Kultura izražanja je tem večja, čim bolj zavzeto dijaki ponotranjijo spoznanje, da tehtnega govornega brez preišljevanja, zapisovanja in učenja ni.

Ključne besede: poslušanje, govornje, branje, pisanje, kritično presojanje, zvočne prvine govora.

Poučevanje govora v programu umetniške gimnazije (smer Gledališče in film)

Nataša Konc Lorenzutti

V Sloveniji se od septembra 2001 izvaja program umetniške gimnazije, ki vključuje sistematično gledališko vzgojo, tako s poučevanjem teoretičnih vsebin kot z delom na odru. Do nedavnega se je imenovala Dramsko-gledališka smer, po novem je to smer Gledališče in film. Prej pretežno gledališke vsebine v novem programu enakovredno dopolnjujejo filmske. V obeh programih ima trening govora pomembno vlogo, pri tem pa so ključnega pomena naslednja načela: Govora se ne učimo s posnemanjem, ampak razvijamo svoj lastni glas in izraz. Ko iščemo način, kako bomo nekaj prebrali oziroma povedali, nas vodi misel. Veščine odrskega govora ni mogoče ločiti od govornega ustvarjanja, kakor tudi učenja glasbene tehnike ni mogoče ločiti od muziciranja.

Ključne besede: glas, izraz, misel, veščina odrskega govora, govorno ustvarjanje.

Kultura govora v študijskem programu Slovenski jezik in književnost (UM FF²)

Melita Zemljak Jontes

Jezik je osnovno sredstvo sporazumevanja, jezikovna kultura pa s kulturo govora in pisanja njegov pomembni del, ki omogoča razvoj človeka kot posameznika ter človeka kot sestavnega dela družbe. Usvajanje jezika in sestavin jezikovne kulture prehaja od posameznikovega nezavednega do posameznikovega in družbenega ciljno vse bolj zavednega. Da bi usvajanje jezika čim bolj ozavestili, ima ključno vlogo zakonsko opredeljeno

2 UM FF – Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta.

sistematično institucionalno delovanje v slovenskem vzgojno-izobraževalnem sistemu. Prispevek³ se osredinja na analizo vsebin kulture govora in pristopov k njeni obravnavi, katerih cilj je čim uspešnejše usvajanje sporazumevalne zmožnosti v študijskem procesu, in sicer na primerih izbranih predmetov študijskih programov Slovenski jezik in književnost Filozofske fakultete Univerze v Mariboru.

Ključne besede: jezikovna kultura, kultura govora, sporazumevalna zmožnost, študij, slovenski jezik.

Kultura govora za študente Medijskih komunikacij (UM FERI⁴)

Alenka Valh Lopert

Mediji, posebej radio, imajo velik vpliv na poslušalce in oblikovanje jezikovne kulture sploh, zato bomo v prispevku predstavili, koliko jezikovnih vsebin je ponujenih študentom smeri Medijske komunikacije (UM FERI) na do- in podiplomskem študiju. V osrednjem delu bomo izpostavili vsebine predmeta na podiplomskem študiju Radio in radijski programi in analizo pravorečnih problemov študentov pri govornih predstavitevah in bralnih vajah v okviru omenjenega predmeta. Delo je za študente zaradi skopo odmerjenih ur, namenjenih kulturi govora, in zaradi obsežne snovi strnjeno in zahtevno. Usvojeno znanje pa naj bi jih spodbudilo k večjemu zavedanju o pomenu govorjene (in pisne) materinščine pri njihovem prihodnjem delu.

Ključne besede: slovenski jezik, jezik v medijih, radio, kultura govora, študijski programi.

Kako izboljšati govorno nastopanje učiteljev

Tomaž Petek

Od sodobnega učitelja se pričakuje učinkovito sporazumevanje v pedagoškem procesu; to predstavlja eno izmed temeljnih kompetenc, v okviru katere ima pomembno vlogo tudi govorno nastopanje. Učiteljevo sporazumevanje v razredu mora biti učinkovito. Da bo učitelj pri tem uspešen, mora upoštevati načela govornega nastopanja, pri čemer mora biti pozoren na spoznanja retorike in jezikoslovja. V prispevku predstavljamo (nekatero) načine, kako lahko učitelj ob dobro razviti lastni jezikovni in metajezikovni zmožnosti izboljša svoje govorno nastopanje, upoštevajoč govornoizvedbena merila, ter tako

3 Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega programa št. P6-0156 (Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine, vodja programa prof. dr. Marko Jesenšek), ki ga sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

4 UM FERI – Univerza v Mariboru, Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko.

prispeva k svojemu opolnomočenju na tem področju in h kakovostnemu poučevanju na splošno.

Ključne besede: učitelj, govorno nastopanje, kakovost poučevanja, retorika, jezikoslovje.

Odperta vprašanja kodifikacije in smiselno univerzitetno poučevanje slovenskega govorenega jezika

Luka Horjak, Hotimir Tivadar

Avtorja na podlagi izkušenj s poučevanjem pravorečja študentov slovenistike na ljubljanski univerzi izpostavljata množico odprtih vprašanj pravorečne norme in njene kodifikacije. Na nadsegmentni ravni je to mesto naglasa (naglasni tipi) in z njim povezana kolikost naglašenege samoglasnika, na segmentni pa so to izgovor zvočnikov /l/ in /v/, izgovor končne zveze <-ij>, sintagmatika glasovnih nizov idr. Namen prispevka je osvetliti odprta vprašanja ter razmisliti, katere pravorečne vsebine v času, ki je na voljo, poučevati sloveniste ter katere teme si zaslužijo največ pozornosti.

Ključne besede: pravorečje, fonetika, slovenski jezik, govorni jezik, govor, didaktika.

Govorno izobraževanje študentov novinarstva

Tina Lengar Verovnik

Študij novinarstva na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani je od samega začetka vključeval predmete, ki so študente opremljali s splošnimi jezikovnimi in posebnimi jezikovnostilističnimi znanji; zaradi vedno večje prisotnosti medijsko posredovanega govora pa se je krepila tudi potreba po vključevanju več govorno specifičnih jezikovnih vsebin. Zadnjih petnajst let študenti tako en semester poslušajo predmet, ki je namenjen seznanjanju s splošnimi pravorečnimi in besedilnofonetičnimi znanji kot tudi z nekaterimi jezikovnoslogovnimi posebnostmi govornih novinarskih žanrov. V prispevku bomo predstavili poučevanje kulture govornega izražanja na novinarskem študiju ter medpredmetno povezovanje, ki omogoča učinkovitejšo integracijo teh vsebin v kurikulum.

Ključne besede: govorno izobraževanje, medijski govor, stilistika, študij novinarstva, govorni novinarski žanri.

Poučevanje fonetike na Seminarju slovenskega jezika, literature in kulture

Martin Vrtačnik

Članek opiše metode poučevanja slovenske fonetike na Seminarju slovenskega jezika, literature in kulture med letoma 2014 in 2018. Ob predstavitvi fonetičnih vaj in

napotkov za boljše izgovarjavo seminaristov v začetnih, nadaljevalnih in izpopolnjevalnih skupinah je omenjeno, da seminaristi pri učenju slovenščine kot drugega in tujega jezika lahko uporabljajo več priročnikov in učbenikov oz. delovnih zvezkov, ne pa (še) tudi fonetičnega učbenika. Omenjenemu gradivu so sicer priložene zgoščenke s posnetki najrazličnejših besedil, vendar slušna analiza le-teh kaže, da nekateri posnetki s fonetično-fonološkega vidika niso povsem ustrezni za učenje slušne podobe slovenščine. Članek znova poudari potrebo po izdaji sodobnega pravorečnega priročnika za učenje slovenščine kot tujega in tudi kot materne jezika.

Ključne besede: slovenski jezik, govor, fonetika, pravorečje, Seminar slovenskega jezika, literature in kulture.

Kako poučevati govor (izzivi sodobnega odrskega govora z vidika pravorečne norme)

Nina Žavbi

Prispevek s pregledom teorij s področja didaktike, z lastno refleksijo pedagoškega procesa in s pomočjo ankete s študenti preučuje način učenja in poučevanja pravorečja pri pouku jezika in govora, upoštevajoč posebnosti študija na umetniški akademiji. Poučevanje temelji na metodah, osredinjenih na študente in njihovo aktivnost, na globinskem pristopu k učenju in spodbujanju kritičnega mišljenja. Povezovati želi teorijo in prakso, znanost in umetnost. Prispevek želi prikazati, da je uporabljeni pristop k poučevanju tesno povezan s sodobnim gledališkim (odrskim) govorom, ki mora biti ves čas osmišljen, utemeljen z drugimi odrskimi dejavniki, igralec pa v njem ustvarjalen, inovativen, kritičen. Zato je poučevanje z inovativnimi metodami pomembno tudi za prihodnje profesionalno delo govornega interpreta.

Ključne besede: odrski govor, pravorečje, poučevanje, didaktika, inovativne metode.

Razvijanje izraznosti glasu pri študentih Dramske igre

Katarina Podbevšek

V sodobnih uprizoritvenih umetnostih stalno napredujoča tehnologija omogoča najrazličnejše slišne manifestacije, vendar daje človeški glas, ki prihaja iz neposredno prisotnega telesa nastopajočega, gledališču še vedno poseben čar in specifično noto. Občinstvo od igralca pričakuje, da bo njegov glas imel določene lastnosti, primerne njegovi javni izpostavljenosti, in da bo usklajen z vlogo, ki jo igralec na odru predstavlja. Študent Dramske igre mora v izobraževalnem procesu ob nenehni skrbi za fiziološko brezhibne govorne organe (higieni glasu) razviti tudi sposobnost nadzorovane izraznosti svojega glasu. V prispevku bomo predstavili učne strategije, ki razvijajo

izraznost študentovega glasu in spodbujajo učinkovito uresničitev glasovnih izraznih sredstev.

Ključne besede: izraznost glasu, prozodične prvine, govor, govorna domišljija, učne strategije.

Vloga anatomije in fiziologije pri poučevanju govora

Alida Bevk

Kakovosten dih je predpogoj za učinkovit govor. Poučevanje le-tega je povezano z občutenjem telesa. Besede kot prepona, trebušno dihanje, globok, sproščen vdih pri učencu, študentu pogosto povzročijo zmedo, kar lahko vodi k napačnemu dihalnemu procesu, to pa se odraža tudi na govoru. Natančnejše razumevanje anatomije, npr. katere mišice dejansko pomagajo pri optimalnem dihanju, kaj premakne glavno dihalno mišico – prepono, prispeva k boljšemu samoopazovanju in korekciji, na katero se posamezniki lažje in hitreje zanesejo. S pomočjo poznavanja anatomije posamezniki detektirajo, kje v telesu imajo v zvezi z dihom težavo oz. zaporo, hkrati pa si s tem znanjem lahko konkretno pomagajo pri odpravljanju in izboljševanju omenjenih težav.

Ključne besede: anatomija, dihanje, prepona, telo, govor.

Pouk odrskega govora

Selena Andrić

Pouk odrskega govora na Oddelku za gledališko umetnost Akademije za umetnost in kulturo v Osijeku poteka šest semestrov na dodiplomskem in dva semestra na diplomskem študiju. Predmeti so naslednji: Govor 1: postavitve glasu; Govor 2: zborna izreka in heksameter; Govor 3: pripovedovanje in ljudsko pesništvo; Govor 4: verz; Govor 5: dialekti; Govor 6: govorjenje umetniške proze ter Umetnost govora 1 in Umetnost govora 2. Ti predmeti obravnavajo gradivo, ki poleg drugega obsega postavitve glasu, artikulacijo ter verzifikacijo v klasičnih in sodobnih besedilih domače in tuje literature. Vsak predmet se sklene z javno izpitno produkcijo.

Ključne besede: pouk, govor, verz, proza, besedilo.

Če me ne razumeš, me ni

Nataša Barbara Gračner

Kot igralka raziskujem izrazna sredstva, s katerimi oživim lik, ki ga je nekdo zapisal. Metod je mnogo, a ponavadi igralec razvije lasten način za razvojno pot lika. Sama

temelj iščem prek besede. S študenti igre tako sooblikujem razmišljanja o ozaveščenem govoru, s pomočjo katerega lahko pri podajanju dramskega besedila zaznamo vse značajske lastnosti osebe, ki jo upodabljamo, saj nam govorna izrazna sredstva ponujajo mogočno paleto možnosti za razplasteno stvaritev. Ali je mogoče dramskemu besedilu zgolj s prozodičnimi sredstvi spremeniti vsebinski pomen? Glede na to, da smo igralci ne le kreatorji svojega lika, pač pa tudi zgodbe, mislim, da je.

Ključne besede: ozaveščen govor, prozodična sredstva, dramsko besedilo, razplastena kreacija, kreatorji lika.

Zvočni medij kot učenec in učitelj

Aleš Jan

Vsak medij ima svoje zakonitosti in zahteve in to velja tudi za slušni množični medij, ki je vezan na slišano besedo, slišano sporočilo in na način, kako je sporočilo podano. Od vseh slušnih množičnih občil doseže govorjena beseda, ki je posredovana zgolj prek zvočnega medija, najširše občinstvo. Pri uporabi jezika in šolanju zanj je radio hkrati učenec in učitelj. Govorec se med usposabljanjem uči za govornika v mediju, vendar pa hitro postane učitelj. S svojim govorom je posredovalec, ki doseže izjemno velik krog ljudi in s svojo ravno govorne kulture vpliva na poslušalca, ga uči in izobražuje. Tako se nenehno in vzajemno izobražujeta oba, tako učenec kot učitelj, izvajalec in poslušalec. Izobraževanje izvajalcu – pedagogu poleg tehnične popolnosti ponuja možnost asociativne nadgradnje umetniške interpretacije, poslušalcu pa možnost percepcije vseh elementov govorjene besede.

Ključne besede: zvočni medij, govorna kultura, tehnika, estetska vloga jezika, poslušalec.

Izobraževanje radijskih govorcev v Radiu Slovenija

Mateja Juričan, Maja Šumej

Izobraževanje radijskih govorcev ima v Radiu Slovenija dolgoletno tradicijo. Pot od začetne avdicije do samostojnega nastopanja pred mikrofonom pa je dolgotrajen proces, ki poteka pod okriljem Centra za kulturo govora. V pričujočem prispevku bova predstavili delovanje omenjenega centra, dotaknili pa se bova tudi specifične radijskega govora in radijskega govornika.

Ključne besede: radio, radijski govor, radijski govorec, izobraževanje radijskih govorcev, Center za kulturo govora.

Delo gledališkega lektorja in njegova potencialna didaktična vloga na primeru drame *Rožnati trikotnik* Martina Shermana

Klasja Zala Kovačič

V dramskem gledališču je odrski govor eno izmed najpomembnejših gledaliških sredstev. Pri ustvarjanju je poleg režiserja in igralcev ključen gledališki lektor, ki ima tudi didaktično vlogo, s katero nastopi že na začetnih vajah v študijskem procesu. Lektorjev raziskovalni predmet je tako jezik kot odrski govor. Njegov cilj je sooblikovati govorjeni jezik celotne gledališke predstave, igralčev pa je (so)ustvarjanje dogovorjene govorne podobe. Z opisom gledališkolektorskega dela v študijskem procesu za predstavo *Rožnati trikotnik* Martina Shermana prispevek izpostavi in vrednoti potencialno didaktično vlogo gledališkega lektorja.

Ključne besede: odrski govor, didaktika, gledališkolektorski pristop, poučevanje govora.

Pogled nazaj za naprej: Jezikovno raziščišče o TV-jeziku v osemdesetih letih

Lucia Gaja Scuteri

Z vidika jezikovnokulturne problematike so nedavne raziskave dokazale, da v slovenskih medijih neuresničevanje knjižne govorne norme narašča. Narečna in individualna zaznamovanost govora v slovenskih medijih ni nov pojav – narečno in nezbornost se je v slovenskem medijskem govoru pojavljalo že v preteklosti. Učinkovitejša medijska jezikovnokulturna politika zagotovo temelji tudi na poznavanju aktualnosti preteklih odstopanj od norme na slovenski televiziji. V desetletju svojega delovanja je Jezikovno raziščišče (JR) (1980–1990) vidikom in primerom rabe jezika na televiziji neposredno posvetilo okrog štirideset t. i. izjav. V članku na podlagi arhivskih virov na kratko predstavimo tiste izjave JR, ki so kritično obravnavale (pomanjkljivo) jezikovno kulturo na RTV Ljubljana v osemdesetih letih.

Ključne besede: jezikovna kultura, Jezikovno raziščišče, RTV Ljubljana.

Protokol spremljanja kakovosti glasu pri elitnih glasovnih profesionalcih z uporabo verbotonalnega sistema

Vesna Kirinič Papeš, Dijana Hodalič, Zlatko Papeš

Glas je znak in nosilec pomena celotnega umetniškega sporočila. Ko gre za ocenjevanje kakovosti glasu, pri elitnih profesionalcih obstajajo velike razlike med opernimi pevci, pevci popularne glasbe, igralci in napovedovalci, zato se ga tudi ni mogoče pri vseh lotiti enako. Za diagnostiko in spremljanje poteka rehabilitacije so potrebni samoocenjevalni testi, subjektivne ocene izpraševalcev, objektivni akustični testi in zvočni zapisi. Protokol

spremljanja kakovosti glasu je nujen tudi pri elitnih profesionalcih, ki sicer ne opažajo sprememb kakovosti svojega glasu ali drugih fonacijskih vrednosti, saj lahko ob pomoči analize barve glasu in *vrednot govornega jezika*⁵ preprečimo morebitne težave. Tak postopek je še posebno uspešen pri analizi glasu in uporabi *vrednot govornega jezika* pri napovedovalcih in pevcih s pomanjkljivo glasbeno izobrazbo.

Ključne besede: elitni glasovni profesionalci, funkcionalna ocena kakovosti glasu, verbotonalni sistem, vrednotenje glasu, akustična analiza glasu.

Mimika v slovenskem znakovnem jeziku: slovarska, skladijska in prozodična

Matic Pavlič

Sporazumevanje uporabnikov govornih jezikov – govorcev – se jasno loči na jezikovni in nejezikovni del, saj je za jezikovni del navadno uporabljen govorno-slušni prenosnik, za nejezikovni pa kretalno-vidni. Pri sporazumevanju uporabnikov znakovnih jezikov – kretalcev – pa potekata tako jezikovni kot nejezikovni del po kretalno-vidnem prenosniku. To še posebej pride do izraza pri znakih, ki niso tvorjeni z rokami, temveč z drugimi artikulaciji, predvsem z glavo in obrazom. V članku predstavljam jezikovno vlogo mimike v slovenskem znakovnem jeziku (SZJ), ki se uporablja leksikalno (kot razlikovalna oznaka znotraj posamezne kretnje), skladijsko (na primer oznaka zanikanja, dopolnjevalnega in odločevalnega vprašanja) in prozodično (označevanje skladijskih enot in mej med njimi).

Ključne besede: mimika, pantomima, prozodija, kretalno-vidni prenosnik, slovenski znakovni jezik.

5 *Vrednote govornega jezika* je termin, ki ga je vpeljal Petar Guberina konec tridesetih let prejšnjega stoletja, njegov pomen pa je ustalil v knjigi *Zvuk i pokret u jeziku* (1952). Termin (ki bi ga lahko prevedli tudi *vrednosti govorjenega jezika*) označuje akustične (intonacija, intenziteta, tempo, pavza) in vizualne prvine (mimika, geste, stvarni kontekst) govorjenega jezika.